

8—12 maj.

Debatter m. m.

Lördagen den 9 maj.

Sid.

Statsbidraget till Västerbottens läns arbetsstugor	5
Anslag till arbeten i arbetslöshetsbekämpande syfte	6
Statsrevisorernas berättelse ang. statsverket:	
Poliklinikerna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet ..	13
Sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen	14
Anlitandet av statens järnvägars resebyråer vid tjänsteresor	21
Rätt till sandtäkt inom allmänt vattenområde m. m.	23

Samtliga avgjorda ärenden.

Lördagen den 9 maj.

<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 14, om anstånd med beslut ang. landstingsområdes indelning i valkretsar m. m.	5
— nr 15, ang. ändring i lagen om val till riksdagen m. m.	5
<i>Statsutskottets</i> memorial nr 94, ang. gemensam votering i fråga om anslag till byggande av fiskehamnar	5
— nr 95, ang. gemensam votering i fråga om anslag till Tekniska högskolan i Stockholm m. m.	5
— utlåtande nr 96, ang. vissa anslag till riksarkivet	5
— nr 97, ang. anslag till bidrag till Ericastiftelsen m. m.	5
— nr 98, ang. lån till föreningen Röingegården u. p. a. m. m.	6
— nr 99, ang. anslag till statens sjuksköterskeskolor	6
— nr 100, ang. fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igång- sätta vissa arbeten	6
— nr 101, ang. anslag till vissa i arbetslöshetsbekämpande syfte an- ordnade arbeten m. m.	6
— nr 102, i anledning av riksdagens år 1952 församlade revisorers berättelse ang. verkställd granskning av statsverket m. m.	13

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 103, ang. försäljning av vissa fastigheter i Trollhättan	22
— nr 104, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: kommunikationsdepartementet	22
— nr 105, ang. anslag till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.	22
— nr 106, ang. statsbidrag till åtgärder för krigsförsörjningen	22
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 28, ang. förslag till lag om tillsättning av vissa befattningshavare inom socialvården	22
— nr 29, ang. vissa av Internationella arbetsorganisationen fattade beslut	22
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 21, ang. rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde m. m.	23

Fredagen den 8 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med begäran om riksdagens medgivande att överenskommelse må träffas med Amerikas förenta stater angående biträde och handräckning för indrivning av vissa skatter å utdelning å aktier;

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Belgien för undvikande av dubbelbeskattning och för reglering av vissa andra frågor beträffande skatter å inkomst och förmögenhet;

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning; samt

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser om alkoholhalten i maltdrycker av andra klassen m. m.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen om kommunalstyrelse i stad, m. m.; och

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 195, till Konungen i anledning av väckt motion om utredning angående de allmänstraffrättsliga problemen inom specialstraffrätten, m. m.

Föredrogs och lades till handlingarna den av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälan, att till utskottet inkommit framställning från delegerade för riksdagens verk om ändrade tjänste- och personalförteckningar för riksdagens verk m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden nr 14—16, statsutskottets memorial nr 94 och 95 samt utlåtanden nr 96—106, andra lagutskottets utlåtanden nr 28 och 29 ävensom tredje lagutskottets utlåtande nr 21.

På framställning av herr talmannen beslöts att konstitutionsutskottets utlåtande nr 16 skulle på föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras sist bland två gånger bordlagda ärenden.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Med anledning av att andra kammaren beslutit att till det sammanträde som infaller måndagen den 18 innevarande maj, utsträcka tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 224, angående åtgärder i prisreglerande syfte

på jordbrukets område, hemställer jag, i syfte att motionstiden må bliva densamma i båda kamrarna, att även första kammaren måtte medgiva samma utsträckning av tiden för avgivande av motioner i anledning av nämnda kungl. proposition.

Denna hemställan bifölls.

Anmäldes att till kammaren överlämnats

dels Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 227, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1953/54, m. m.; samt

nr 231, med förslag till lag om ändrad lydelse av 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken;

dels ock Kungl. Maj:ts skrivelse nr 232, angående val av ombud jämte suppleanter i Nordiska rådet.

De kungl. propositionerna och den kungl. skrivelsen blevo nu var för sig föredragna och lagda på bordet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.03 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Lördagen den 9 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10 förmiddagen.

Justerades protokollet för den 4 innevarande månad.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Strand för tiden från den 11 till och med den 16 i denna månad för utrikes resa.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293), m. m.;

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott; och

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 14 § 1 mom. vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648).

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 227, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1953/54, m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick dels de båda till antagande föreslagna förordningsförslagen, dels ock det procenttal av grundbeloppet, varmed statlig inkomstskatt för vissa skattskyldiga föreslagits skola ingå i preliminär skatt, till bevillningsutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 231, med förslag till lag om ändrad lydelse av 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken.

Ang. statsbidraget till Västerbottens läns arbetsstugor.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts skrivelse nr 232, angående val av ombud jämte suppleanter i Nordiska rådet.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anstånd i visst fall med beslut angående landstingsområdes indelning i valkretsar m. m.; och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets memorial:

nr 94, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1953/54 till byggande av fiskehamnar; samt

nr 95, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1953/54 till Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar och till Chalmers tekniska högskola: Avlöningar.

De i dessa memorial föreslagna voteeringspropositionerna godkändes.

Herr talmannen yttrade, att han i avslutning till de nu fattade besluten finge efter samråd med andra kammarens talman tillkännagiva, att gemensamma omröstningar komme att anställas vid början av kamrarnas sammanträden onsdagen den 13 innevarande maj.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1953/54 till riksarkivet jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till Ericastiftelsen m. m.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 2.***Ang. statsbidraget till Västerbottens läns arbetsstugor.**

I denna punkt hade utskottet, med biträdande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag, hemställt, att riksdagen måtte medgiva, att för budgetåret 1953/54 statsbidrag för inackordering av skolbarn i arbetsstugor, tillhörande stiftelsen Västerbottens läns arbetsstugor, finge enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande utgå enligt förmånligare grunder än de nu gällande.

Reservation hade anmälts av herr *Bergh*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **BERGH** (h): Herr talman! Jag har fogat en blank reservation till denna punkt av utskottets utlåtande för att få tillfälle att påtala den löslighet, som synes hålla på att smyga sig in i ecklesiastikdepartementet, när det gör framställningar till riksdagen. Det påtalades för en vecka sedan i onsdags, att man i ecklesiastikdepartementet i 8 huvudtiteln hade undanhållit riksdagen en rätt viktig ekonomisk upplysning. Det var stora belopp det rörde sig om den gången. Nu märker man i denna fråga, som visserligen är ganska liten till sin materiella innebörd, att reglerna för dispositionen av förslagsanslag också håller på att luckras upp.

Det förhåller sig på det sättet, att när riksdagen anvisar förslagsanslag, brukar riksdagen ange de grunder efter vilka dessa anslag skall användas. Detta har departementet underlåtit att här ansluta sig till. Kungl. Maj:t begär bara att få disponera detta anslag efter förmånligare grunder än de eljest gällande. Det-

ta strider mot god riksdagspraxis. Så fort det är fråga om ett förslagsanslag, så skall dispositionen av anslaget regleras genom grunder som riksdagen anger. En sådan fullmakt som här begäres är oformlig ur den synpunkten.

Jag yrkade i statsutskottet på att denna punkt skulle återremitteras till andra avdelningen för att man där skulle få hyfsa till den. Detta ville inte statsutskottet vara med om, och då betyder det att statsutskottet uppenbarligen delar ansvaret för att något sådant här skall förekomma. Jag har inte kunnat finna, att tillvägagångssättet överensstämmer vare sig med de grunder för anslagsdispositionen som riksdagen brukar tillämpa eller med den skyldighet att granska framställningar från departementen som ankommer på statsutskottet, och därför har jag velat påtala förhållandet för att i varje fall frigöra mig från delaktighet i sådan här löslighet.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till föreningen Röingegården u. p. a. för vissa ombyggnadsarbeten m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till statens sjuksköterskeskolor; och

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anslag till arbeten i arbetslöshetsbekämpande syfte.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 till vissa i arbetslöshetsbekämpande syfte anordnade arbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 131, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 13 mars 1953, föreslagit riksdagen att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 anvisa anslag med sammanlagt 55 159 500 kronor, huvudsakligen med anledning av att Kungl. Maj:t delvis tagit i anspråk riksdagens fullmakt att under innevarande budgetår, därest arbetsmarknadsläget så påfordrade, inom ramen av ett belopp av 200 miljoner kronor meddela beslut om utförande av arbeten, för vilka anslag vore uppförda å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *De Geer* och *Söderquist* (I: 417) samt den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin* m. fl. (II: 518), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 131 måtte i skrift till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande åtgärder att i händelse av hotande arbetslöshet och i sysselsättningsskapande syfte — som led i en i sådant läge utvidgad svensk eller internationell stödaktion åt s. k. underutvecklade länder — vinna avsättning för svenska produkter samt om framläggande inför riksdagen av de förslag utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 anvisa vissa under särskilda med A 1—

Anslag till arbeten i arbetslöshetsbekämpande syfte.

4 och B 1—5 betecknade moment närmare angivna anslag;

II. att motionerna I: 417 och II: 518 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I de under punkten I upptagna momenten A 1 och A 2 hade hemställts, att riksdagen måtte anvisa

A) å driftbudgeten

1) under femte huvudtiteln:

till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor;

till Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor;

2) under sjätte huvudtiteln:

till Vissa vägbyggnadsarbeten ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

till Bidrag till byggande av vägar och gator ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

till Bidrag till handelshamnar och farleder ett reservationsanslag av 360 000 kronor;

till Byggande av fiskehamnar ett reservationsanslag av 300 000 kronor;

till Bidrag till byggande och underhåll av mindre hamnar och farleder ett reservationsanslag av 252 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp ett reservationsanslag av 6 000 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Lundqvist* och *Birke*, vilka ansett, att viss del av utskottets yttrande bort ersättas med följande uttalande:

»Utskottet kan emellertid icke dela departementschefens uppfattning att anslagen under sjätte huvudtiteln till vägbyggnadsarbeten m. m. å tillhoppa 23 252 000 kronor skola avräknas mot automobilskattemedel. Dessa arbeten,

som igångsatts i syfte att bekämpa arbetslösheten, böra därför belasta reservationsanslaget under femte huvudtiteln till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande.»

samt att utskottet bort i punkten I under A 1 och A 2 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 anvisa

A) å driftbudgeten

1) under femte huvudtiteln:

till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. ett reservationsanslag av 28 252 000 kronor;

till Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor;

2) under sjätte huvudtiteln:

till Bidrag till handelshamnar och farleder ett reservationsanslag av 360 000 kronor;

till Byggande av fiskehamnar ett reservationsanslag av 300 000 kronor;

till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp ett reservationsanslag av 6 000 000 kronor;

2) av herrar *Ohlon*, *Sundelin*, *Malmborg* i Skövde, *Ståhl* och *Wedén* samt fröken *Ager*, vilka ansett, att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 417 och II: 518 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande åtgärder att i händelse av hotande arbetslöshet och i sysselsättningskapande syfte — som led i en i sådant läge utvidgad svensk eller internationell stödaktion åt s. k. underutvecklade länder — vinna avsättning för svenska produkter samt om framläggande inför riksdagen av de förslag utredningen kunde föranleda.

Herr LUNDQVIST (h): Herr talman! Här gäller det alltså arbeten för arbetslöshetens bekämpande, för vilka anslag är uppförda å allmän beredskapsstat.

Jag har inte kunnat undgå att fråga mig, om det kan vara rätt att, på det sätt som man gör i propositionen och

Anslag till arbeten i arbetslöshetsbekämpande syfte.

utskottsutlåtandet, utan vidare pålägga motortrafiken kostnaderna för alla de vägarbeten, som här utförs i arbetsmarknadsstyrelsens regi för att hindra uppkommen arbetslöshet.

Jag skall inte ingå på frågan, i vilken grad de sålunda utförda vägarbetena kan komma att vara av betydelse för motortrafiken. Det synes mig emellertid obestriddligt, att arbeten av det slag det här gäller måste just på grund av sin natur komma att dra större kostnader än sådana arbeten som ingår i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens normalt planlagda och utförda arbeten. Jag kan inte finna det vara rätt och rimligt att här utan vidare låta motortrafiken bära det allmännas kostnader för arbetslöshetens hindrande.

Tillvägagångssättet enligt propositionen och utskottsutlåtandet blir så mycket mera svårförståeligt som man i samma proposition — alltså samtidigt — föreslår, att kostnaderna för vissa arbeten, som har utförts för statens järnvägars räkning, inte skall belasta detta verks utgiftsstat, utan utgå av det särskilda anslaget för arbetslöshetens bekämpande. Såvitt jag förstår brister det i konsekvens vid behandlingen av detta ärende.

Med stöd av de skäl som jag här har anfört har herr Birke och jag vid ärendets behandling i statsutskottet i en reservation, nr 1, yrkat sådan ändring, att jämväl de under sjätte huvudtiteln upptagna vägbyggnadsarbetena m. m. på tillhoppa 23 252 000 kronor skall belasta reservationsanslaget under femte huvudtiteln till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande. Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till denna reservation.

Herr BERGH (h): Herr talman! Diskussionen gäller alltså, huruvida 23 252 000 kronor skall avräknas mot automobilskattemedlen eller om detta belopp skall finansieras över skattestaten. Av beloppet avser 20 000 000 kronor vissa vägbyggnadsarbeten, 3 000 000 kronor bidrag till byggande av vägar och

gator och 252 000 kronor byggande och underhåll av mindre hamnar och farleder. I propositionen liksom i utskottsutlåtandet föreslås, att beloppet skall avräknas mot bilskattemedlen. Den ärade reservanten tycker, att finansieringen icke skall ske på detta sätt.

Det är alldeles klart att man kan ha olika meningar på denna punkt. Men den fråga som det här gäller är egentligen en del av ett större spørsmål: i vilken omfattning skall bilismen över huvud taget finansiera våra vägbyggnader? Det får väl anses ganska klart, att statsutskottets tredje avdelning inte haft anledning att ta principiell eller praktisk ställning till detta större spørsmål i samband med behandlingen av den betydligt mindre frågan. Om de här arbetena inte skulle ha utförts som arbetslöshetsarbeten, utan så att säga kommit på den ordinarie staten, hade det betraktats som rätt självklart, att kostnaden skulle avräknas mot bilskattemedlen, så länge det större fördelningsproblemet inte är knäckt. Då är det ju också ganska naturligt, att man följer samma regel här.

Nu invänder herr Lundqvist — ingalunda utan skäl — att det kan tänkas, att dessa arbeten kanske har blivit dyrare just därför att de är arbetslöshetsarbeten och att de i varje fall till en del bort belasta femte huvudtiteln och icke bilskattemedlen. Det kan hända att det är en riktig synpunkt, men utskottets tredje avdelning har icke haft några sifferuppgifter, som ens gjort det möjligt att överväga en sådan fördelning.

När alltså, herr talman, det större spørsmål, av vilket denna fråga är en relativt ringa del, inte är knäckt, har det inom avdelningen betraktats som självklart, att man skulle följa de hittills gängse finansieringsmetoderna.

Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OHLON (fp): Herr talman! Jag skall inte blanda mig i den fråga som herr Lundqvist tagit upp. Jag vill bara med några ord beröra en motion av

Anslag till arbeten i arbetslöshetsbekämpande syfte.

herr De Geer och herr Söderquist i denna kammare och herr Ohlin i andra kammaren, som har väckts i samband med detta ärende. I motionen begäres att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande åtgärder att i händelse av hotande arbetslöshet och i sysselsättningskapande syfte vinna avsättning för svenska produkter samt om framläggande inför riksdagen av de förslag som utredningen kan komma fram till. I motionen pekar man särskilt på att i ett sådant läge skulle en utvidgad svensk eller internationell stödaktion åt s. k. underutvecklade länder kunna komma i fråga. I direktiven för 1952 års utredning beträffande dessa spørsmål understrykes ju alldeles riktigt, att det är viktigare att man försöker hålla den normala sysselsättningen i gång i händelse av en hotande arbetslöshet än att man tar till beredskapsarbeten av olika slag. Den förstnämnda politiken är inte bara ekonomiskt mera gynnsam — det allra viktigaste är att man på detta sätt kan ta större hänsyn till de anställda inom industrien.

Nu kan man ju säga, att vi kanske inte orkar så mycket själva i det avseendet. De anslag som kan beviljas täcker bara en liten del av behovet av arbete. Men motionärerna menar, att man borde försöka koppla in de internationella åtgärderna i samma syfte och på det sättet få hjälp med avsättning av våra produkter och samtidigt få finansiell hjälp.

Jag skall inte gå in på detta närmare. Jag vill bara hänvisa till att en ny kreditorganisation, internationellt inriktad, för närvarande är under uppbyggnad — jag vill minnas att det är under Förenta Nationernas egid. Denna skall ha till uppgift att förmedla kredit till länder som har stort behov av kapitalvaruutrustning av olika slag, men som hittills inte haft möjlighet att erhålla kredit genom den internationella banken.

I utskottsutlåtandet rörande denna motion heter det mycket beredvilligt att utskottet förutsätter att de i motionerna berörda frågorna kommer un-

der bedömande av 1952 års utredning utan att riksdagen i skrivelse hemställer därom. Utskottet förutsätter alltså att denna kommitté i sina direktiv har fått sig förelagda uppgifter i samma syfte som motionen pekar hän på, och utskottet har på det sättet lyckats på en gång med två ting: man har lyckats att få ett bifall till motionens andemening, samtidigt som man formellt kommit i den glädjande situationen att man har kunnat yrka avslag på motionen.

Nu är det faktiskt så, att vad utskottet här säger inte är alldeles överensstämmande med verkligheten. I direktiven för 1952 års utredning finns ingenting om de detaljer, de mycket viktiga detaljer skulle jag vilja tillägga, som har tagits upp i motionen. Det heter i direktiven: »Stöd från det allmännas sida i olika former i syfte att främja exporten skulle vara av betydelse ur såväl sysselsättningspolitisk som valutapolitisk synpunkt. — — — Även genom statligt stöd till intensifierade marknadsundersökningar torde vissa resultat kunna uppnås. Åtgärder i exportfrämjande syfte torde emellertid framför allt få utformas såsom ett direkt stöd i form av ett system av krediter och kreditgarantier. Det synes böra övervägas att låta ett dylikt stöd omfatta jämväl produktion för ökad lagerhållning för export. Viss kreditstödjande verksamhet till förmån för exporten utövas redan nu genom exportkreditnämndens försorg.» Att vi skulle ställa in våra åtgärder i ett större, internationellt sammanhang är en tanke som synbarligen är alldeles främmande för direktiven.

Om det hade stått någonting i statsrådets direktiv, skulle jag kunnat nöja mig med att följa utskottet, men nu kan jag inte göra det utan nödgas, herr talman, yrka bifall till den reservation 2) som finns bifogad till statsutskottets föreliggande utlåtande.

Häri instämde herr *Söderquist* (fp).

Herr LUNDQVIST (h): Herr talman! Jag tar fasta på herr Berghs uttalande

Anslag till arbeten i arbetslöshetsbekämpande syfte.

att den fråga som jag berört i mitt tidigare anförande kan ses från olika sidor och att man alltså på den punkten kan ha olika meningar. Jag tror att det var ganska välbetänkt att ge det erkännandet från statsutskottsmajoritetens sida. Om man går till handlingarna ser man att arbetsmarknadsstyrelsen, som ju närmast är intresserad part här, själv har föreslagit att dessa kostnader inte skall belasta motortrafiken utan helt och hållet belasta det beredskapskonto som jag talade om i mitt förra anförande.

Vidare säger herr Bergh, att man på utskottsavdelningen inte hade några siffror tillgängliga som visade att kostnaderna skulle ställa sig högre för sådana här arbeten än för de normala vägarbetena. Det är möjligt, men för mig är det så självfallet att det måste bli högre kostnader när man skall improvisera ett arbete och inte har den arbetsledarstyrka till sitt förfogande, inte den uppsättning av maskiner o. s. v. och inte heller den rutinerade arbetarstam som man har i andra fall. En enkel påringning till arbetsmarknadsstyrelsen har i varje fall givit mig fullkomlig bekräftelse på att den uppfattningen är riktig.

Jag vill dessutom, herr talman, fästa uppmärksamheten på vilka konsekvenser det skulle kunna få i en viss situation ifall man nu håller på att även sådana vägarbeten som utförs för arbetslöshetens bekämpande skall bekostas av motortrafiken. Antag, vilket ju inte är omöjligt, att samtliga ordinarie bilskattemedel är slut — om de inte är det i dag, så lär det i alla fall inte dröja så länge förrän de pengar är slut som vi nu har att röra oss med. — Antag vidare att arbetslösheten kommer att fortsätta och öka, vilket vi hoppas inte skall ske, men vi har ju inte någon garanti för att det inte blir fallet. Hur skall man då göra? Är det då meningen att man skall ta ut nya bilskatter eller bensinskatter för att få möjligheter att övervältra på motortrafiken det allmännas kostnader för arbetslöshetens bekämpande? Jag tror att konsekvenserna är ganska orimliga.

Jag har velat peka på vart det kan leda ifall man på det sätt, som här sker, blandar ihop de olika slagerna av vägarbete. Jag vill därtill också erinra om att vi under senaste höstriktsdagen hade att behandla en tilläggsstat under sjätte huvudtiteln där det fanns upptagna särskilda anslag för arbeten att i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi igångsättas i händelse förhållandena på arbetsmarknaden gjorde det önskvärt. Under sådana förhållanden tycker jag det är underligt att man nu begär att kostnaderna för de arbeten som är utförda i arbetsmarknadsstyrelsens regi skall belasta motortrafiken. Det hade väl då varit riktigare att man fått de arbetena medräknade i den tilläggsstat som behandlades i propositionen i höstas.

Herr BERGH (h): De bägge ståndpunkterna rörande finansieringen av dessa vägarbeten får väl anses redovisade nu, och därför har jag begärt ordet närmast i anledning av herr Ohlons subtila resonemang. Jag tror att man lättast får grepp om saken om man börjar med yrkandet i den motion som herr Ohlon pläderar för. Där begärs att riksdagen måtte »i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande åtgärder att i händelse av hotande arbetslöshet och i sysselsättningsskapande syfte — som led i en i sådant läge utvidgad svensk eller internationell stödaktion åt s. k. underutvecklade länder — vinna avsättning för svenska produkter samt om framläggande inför riksdagen av de förslag utredningen kan föranleda». Om det är någon som inte riktigt begriper detta, kan jag försvara mig med att jag har citerat klämman ordagrant.

I motionens motivering har motionärerna själva pekat på en utredning som pågår, och herr Ohlon har talat om att denna utredning avser att arbeta på just det fält som det här är fråga om. Motivet till den igångsatta utredningen är att man vill få en stimulans åt sysselsättningen inom den svenska företagsamheten, och då tänker man sig att man måste knyta exportkontakter, undersöka

Anslag till arbeten i arbetslöshetsbekämpande syfte.

kreditfrågor och så vidare. Man måste alltså diskutera denna sak en smula, även på det internationella planet, men så menar herr Ohlon, att vad som fattas i direktiven för utredningen och som nu skulle motivera en särskild skrivelse till Kungl. Maj:t är att i utredningsdirektiven de underutvecklade länderna inte särskilt omnämnts. Det är om den detaljen som motionärerna vill att det skall göras en särskild framställning till Kungl. Maj:t.

Vi har tyckt inom avdelningen att detta är att bruka större våld än nöden kräver, ty även om i direktiven uppmärksamheten inte riktats speciellt på de underutvecklade länderna, är det väl ändå självklart att man för att kunna fullgöra ett utredningsuppdrag av detta slag måste röra sig över hela det fält där man kan gissa sig till att vi kan få avsättning för svenska produkter. Då, har vi tänkt oss, kommer även den avsättningssektor, som de underutvecklade länderna utgör, i blickpunkten. Följaktligen menar vi att det inte är nödvändigt med någon skrivelse till Kungl. Maj:t, och den ståndpunkten tycker jag har goda skäl för sig.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OHLON (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag har det intrycket, att herr Bergh överansträngde sig på att bara tala om en detalj, nämligen de underutvecklade länderna. Men det är inte det väsentliga i motionen. Det väsentliga i motionen är begäran att våra arbetsskapande åtgärder fogas in i ett större, internationellt ekonomiskt sammanhang när det gäller å ena sidan avsättning, å andra sidan finansiering av de arbeten som skall igångsättas. Som en detalj i det hela hänvisas till att det borde genom internationellt samarbete kunna åstadkommas möjligheter för export just till de länder som är i behov av de varor vi producerar.

Herr EWERLÖF (h): Herr talman! Jag har i detta ärende fäst mig vid en om-

ständighet som inte berörts i den hittills förda diskussionen. Jag observerar att det begärs i arbetslöshetsbekämpande syfte anslag på sammanlagt 55 159 500 kronor, och samtidigt sägs det både från arbetsmarknadsstyrelsens sida och i utskottsutlåtandet att man i själva verket skulle ha kunnat nöja sig med ett 9 miljoner lägre belopp. Anledningen till att man begär ett så högt anslag är rent budgetteknisk. Dessa 55 miljoner kronor skall nämligen slås ut på alla möjliga olika rubriker, och därför behöver man ta till litet mera på varje särskild punkt. I själva verket begär man 9 miljoner kronor mer än man behöver för ändamålet. För mig ter det sig ganska horribelt, att man inte skall kunna finna någon form för att lösa denna tekniska fråga — ty annat än en teknisk fråga är det ju inte — så att riksdagen skall kunna nöja sig med att bevilja det anslag, som alla är eniga om behövs för ändamålen. Vi har väl ändå inte så gott om pengar, att vi kan röra oss med marginaler av denna bredd och alltså på ett sammanlagt anslag av 55 miljoner kronor ha en marginal av 9 miljoner kronor, som endast är föranledd av rent budgettekniska omständigheter.

Jag har här velat göra detta påpekande och vänder mig i främsta rummet till den representant för regeringen, som här är närvarande, med en hemställan att man med anlitande av den expertis, som finns på detta område, måtte söka finna en budgetteknisk lösning på detta problem.

Herr BOMAN (fp): Herr talman! Jag fick av herr Lundqvists yttrande intrycket, att han hade den uppfattningen, att dessa arbeten skulle sättas i gång rent improviserat. Det är inte på det sättat, när det gäller vägarbetena. Där har vi en mängd planlagda arbeten, som ligger färdiga att sättas i gång men som icke kunnat utföras tidigare på grund av brist på arbetskraft. Det är här fråga om en beredskapsåtgärd, som gör det möjligt att i händelse av arbetslöshet igångsätta arbeten, vilka såvitt jag förstår skall ut-

Anslag till arbeten i arbetslöshetsbekämpande syfte.

föras dels i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens egen regi och dels i form av entreprenadarbeten.

Jag har bara, herr talman, velat påpeka detta för herr Lundqvist.

Herr KARLSSON, GUSTAF (s): Herr talman! Jag har begärt ordet i anledning av herr Ohlons anförande.

Den stora skillnaden mellan herr Ohlons och motionärernas uppfattning å ena sidan och utskottsmajoritetens å den andra är, förutom de skäl som herr Bergh här har anført, egentligen den, att utskottsmajoriteten utgår ifrån att eftersom regeringen arbetar under den förutsättningen att såvitt möjligt upprätthålla den fulla sysselsättningen, så behöver man inte i detalj utpeka, hur detta mål skall nås. Utskottsmajoriteten har denna grunduppfattning, under det att herr Ohlon inte litar på att regeringen skall vidtaga erforderliga åtgärder. Herr Ohlon tror att regeringen bara kommer att sitta där med armarna i kors i förlitan på att en kommitté fått i uppdrag att sköta det hela. Jag för min del är övertygad om att om direktiven för denna kommitté icke skulle täcka hela området, kommer regeringen att komplettera direktiven och vidta erforderliga åtgärder för att här vinna det avsedda syftet.

Trots att det här gäller ett mycket allvarligt ämne tillåter jag mig, herr talman, att säga, att folkpartiet i år tydligen går in för en travestering av den schlager som sjöngs för några år sedan om att »Det skall vara en löjtnant i år». Folkpartiet har tydligen i år växlat in på den linjen att det skall vara en utredning i år. Det var ju inte så värst länge sedan vi från folkpartihåll alltid fick höra, att utredningarna är alldeles för omfattande, men nu har man uppenbarligen ändrat uppfattning.

Jag är, herr talman, alldeles övertygad om att det syfte, som motionärerna siktar till, kommer att vinnas med den skrivning och det yrkande som utskottsmajoriteten gjort.

Herr LUNDQVIST (h): Herr talman! I anledning av herr Bomans inlägg vill jag bara fastslå, att det här icke är fråga om arbeten i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi utan i arbetsmarknadsstyrelsens!

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt rörande vardera av de båda punkterna av utskottets i det nu ifrågakvarande utlåtandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten I, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som förordats i den av herrar Lundqvist och Birke vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundqvist* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 101 punkten I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den av herrar Lundqvist och Birke vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de beträffande punkten II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt

Ang. poliklinikerna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ohlon m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Ohlon begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 101 punkten II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ohlon m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 102, i anledning av riksdagens år 1952 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket m. m.

Statsutskottet, till vars förberedande behandling riksdagens år 1952 församlade revisorers berättelse jämte de i anledning därav från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t avgivna utlåtanden och förklaringar blivit hänvisad, hade, efter tagen kännedom av vissa handlingar och inhämtande av för ärendenas utredning i övrigt erforderliga upplysningar, i det föreliggande utlåtandet underställt riksdagens prövning de av revisorerna gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttranden.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkten 10.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 11—14.

Lades till handlingarna.

Punkterna 15—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkten 20.

Ang. poliklinikerna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

Under inrikesdepartementet, § 27, hade revisorerna förordat, att en undersökning skulle verkställas om möjligheten att nedbringa väntetiderna för patienterna vid karolinska sjukhusets och serafimerlasarettets polikliniker.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten erinrat, att utskottet beträffande detta spørsmål yttrat sig under punkten 34 i sitt utlåtande nr 11.

Herr LUNDGREN (h): Herr talman! Statsrevisorerna har under den punkt, som nu är föremål för kammarens behandling, tagit upp frågan om väntetiderna vid karolinska sjukhusets polikliniker.

Statsrevisorerna anför bl. a. följande: »Att allmänhetens möjligheter att utan dröjsmål erhålla erforderlig vård det oaktat synes i flera avseenden mindre tillfredsställande torde i viss mån sammanhånga med det förhållandet, att man inte på alla polikliniker ägnat frågan

Ang. sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

om nedbringandet av väntetiderna all önskvärd uppmärksamhet. Vidare förekommer förhållanden — exempelvis den osedvanliga omfattningen av verksamheten, vilken medför att kommunernas ansvar för den öppna sjukhusvården i viss mån överflyttas på staten — varöver varken poliklinikföreståndarna eller sjukhusen kan råda.»

Detta uttalande från statsrevisorerna, att kommunerna har ansvar för den öppna sjukhusvården, torde bero på ett missförstånd. Så är nämligen icke fallet. Det är landstingen, som har ansvar för denna sjukhusvård. Det heter i lagen om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus, 1 §: »Landsting, så ock stad, som ej deltagar i landsting, åligger att för dem, som hava sin vistelseort eller hemort inom landstingsområdet eller staden, ombesörja anstaltsvård för sjukdom, skada och kroppsfel, i den mån icke annan drager försörg om sådan vård. I enahanda omfattning bör landsting liksom stad, som nyss nämnts, ombesörja anstaltsvård vid barnsbörd.» Landstingen är alltså skyldiga att sörja för den slutna kroppssjukvården, men någon skyldighet för landstingen och ännu mindre för primärkommunerna att sörja för den öppna kroppssjukvården, i den mån den bedrivs på sjukhus, finns inte. Det finns visserligen en bestämmelse i denna lag, där man reglerar lasarettsläkarnas mottagning för öppen sjukvård och där det heter att lasarettsläkarna är skyldiga att betala viss ersättning, därest de har mottagning för öppen sjukvård. Men det är en sak som rör förhållandet mellan lasarettsläkare och huvudman.

Jag förutsätter alltså, att det är ett misstag från statsrevisorernas sida, när de talar om kommunernas ansvar för den öppna sjukvården, ty, herr talman, något sådant ansvar åligger icke kommunerna.

Herr HESSELBOM (s): Herr talman! Riksdagen har ju redan vid sin behandling av statsutskottets utlåtande nr 11 tagit ställning till denna punkt i reviso-

rernas berättelse, och jag hemställer därför att kammaren utan erinran måtte lägga den till handlingarna.

Herr SJÖDAHL (s): Herr talman! Eftersom jag hade att syssla med denna fråga i statsrevisionen och då herr Lundgren kommit och satt en något magistral bock för en del av vad revisorerna yttrat, vill jag bara säga, att när vi i revisionen skrev om kommunernas ansvar för den öppna sjukhusvården, så inlade vi i begreppet kommunerna även landstingskommunerna. Vi resonerade dels om de städer, som inte tillhör landstingskommun och dels om landstingskommunerna som sådana, och vi kom då fram till detta gemensamma begrepp. Jag vill erinra om att, såvitt jag minns rätt, så har Kungl. Maj:t i det förslag till landstingslag, som nu ligger på riksdagens bord, använt en terminologi liknande den som kommunallagskommittén använt; där går landstingskommunerna under begreppet kommuner.

Herr LUNDGREN (h): Herr talman! Jag har också utgått ifrån att landstingen är kommuner av högre ordning. Men jag visade, tyckte jag, med mitt första anförande, att landstingen inte har någon sådan skyldighet att ombesörja den öppna sjukhusvården, som statsrevisorerna i sitt utlåtande talar om.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, lades förevarande punkt till handlingarna.

Punkterna 21 och 22.

Lades till handlingarna.

Punkten 23.

Utskottets hemställen bifölls.

Punkten 24.

Ang. sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

Under civildepartementet, § 31, hade revisorerna förordat en skyndsamt utredning rörande sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

Ang. sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

Utskottet hade i den nu ifrågakvarande punkten anfört:

»Enligt revisorernas mening ha de allmänna förutsättningar, på vilka 1907 års riksdagsbeslut angående särskild sommartidstjänstgöring inom statsförvaltningen grundades, numera i flera avseenden ändrats. Med hänsyn till den stora ansvällning av förvaltningen och den betydande stegring av lönerna nominella belopp som ägt rum sedan nämnda tidpunkt ha revisorerna även av statsfinansiella skäl funnit en omprövning av frågan om sommartiden och dess utformning påkallad. För en dylik omprövning talade jämväl personella rättvisesynpunkter. Revisorerna ha vidare framhållit, att sommartiden för allmänhetens vidkommande bereder olägenheter och medför en försämrad service. Mot bakgrunden härav ha revisorerna förordat, att en utredning rörande sommartidstjänstgöringen skyndsamt kommer till stånd.

I likhet med revisorerna anser utskottet, att förevarande spörsmål bör göras till föremål för särskild utredning. Vid denna utredning bör enligt utskottets mening bl. a. övervägas om en minskning av arbetstiden under sommaren lämpligen bör kombineras med en ökning av arbetstiden under annan del av året. Utskottet hemställer därför, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om åtgärder i det av utskottet angivna syftet.»

Reservationer hade anmälts

a) av fröken *Andersson*, herrar *Lundqvist*, *Huss*, *Malmberg* i Skövde, *Nihlfors* och *Löfroth* samt fröken *Ager*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna, vad i reservationen anförts;

b) av herr *Hesselbom*, som likväl ej antytt sin åsikt;

c) av herrar *Näsgård*, *Pålsson*, *Rubbestad*, *Åkerström* och *Almgren*, likaledes utan angiven mening.

I det av reservanterna föreslagna yttrandet hade anförts, bland annat, att utskottet icke hade något att erinra mot att en undersökning verkställdes angående tillämpningen inom olika statliga organ av gällande bestämmelser rörande sommartidstjänstgöringen och att, i den mån anledning därtill visade sig föreligga skärpta direktiv utfärdades till förhindrande av att denna tjänstgöring utnyttjades på icke avsett sätt.

Herr *LUNDQVIST* (h): Herr talman! Jag har vid behandlingen av detta ärendet i statsutskottet med tillfredsställelse konstaterat, att utskottets majoritet inte har velat godtaga statsrevisorernas yrkande, som ju går ut på en utredning, vilken i *första* hand skulle sikta till att helt slopa sommartidstjänstgöringen. Jag tror, herr talman, att revisorerna här har gått litet för hastigt fram och tagit litet för lätt på den fråga det här gäller. Jag understryker, vad även statskontoret framhållit, att om statsmakternas direktiv följs, kan inte gärna nämnvärda merkostnader för det allmänna uppstå.

Skulle man på vissa håll från ledningens sida ta för lätt på det krav, som är föreskrivet i statsmakternas direktiv, är jag den förste att beklaga detta och också den förste att vilja yrka på skärpta direktiv för att förhindra sådant. Men å andra sidan tycker jag att man inte skall glömma, att det är minst lika mycket ett statens intresse som berörda tjänstemäns, att de tjänstemän, som har att år efter år utföra ett stillasittande inomhusarbete på kontorsstolen, när arbetstillgången på högsommaren kan tilllåta det, må kunna få tillgodogöra sig någon timmes kortare tjänstgöring för att på det sättet hämta krafter för att sedan kunna hugga i med så mycket friskare tag.

Jag vill också i detta sammanhang erinra om att en mycket betydande del av den kategori tjänstemän, som det här är fråga om, är tjänstemän av högre grad, vilka under större delen av året får arbeta både de sju, åtta timmarna och många timmar däröver, på kvällar och långt in på nätterna, utan någon

Ang. sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

som helst övertidsersättning. Jag tycker inte det finns någon anledning att missunna dessa tjänstemän att få komma i åtnjutande av denna villkorliga förmån, som redan finns och som har funnits i 40 år. En något mera välvillig behandling tycker jag nog att dessa ämbets- och tjänstemän gjort sig förtjänta av än att man på det sätt som stasrevisorernas majoritet föreslagit skulle igångsätta en utredning, som i första hand skulle syfta till att dra ett streck över alltsammans.

Jag nöjer mig med dessa ord till motivering och ber att därmed få yrka bifall till den under punkten 1 a) av fröken Andersson m. fl. avgivna reservationen.

Herr PÅLSSON (bf): Herr talman! Jag skall be att med några ord få redovisa den reservation, som har avgivits av mig och herr Näsgård jämte några ledamöter i andra kammaren.

Under denna punkt har revisorerna kommit med ett förslag, som enligt min mening till såväl form som innehåll är rätt allvarligt. Jag har utgått från att det även från revisorernas sida har varit allvarligt menat, då de har påkallat en skyndsam utredning angående sommartidstjänstgöringen och därvid uttalat att det bör övervägas, huruvida inte minskningen av arbetstiden på sommaren helt skall avskaffas. I varje fall anser revisorerna att inskränkningen i sommartidstjänstgöringen bör kunna göras avsevärt mindre än nu, då den alltså är nio timmar per vecka, och de ifrågasätter slutligen om inte denna minskning av arbetstiden under viss del av sommaren skulle kunna motsvaras av en ökad arbetstid under annan del av året.

Även inför risken att enligt herr Lundqvists mening föra missunsamhetens talan skulle jag vilja säga, att jag är långt ifrån övertygad om att de tjänstemannagrupper, som får denna förmån, är de som allra bäst behöver den. Det är ju inte hela tjänstemannagruppen såsom sådan, som får denna förmån, utan en viss del av den. Jag vill inte ifrågasätta annat än att det i många fall kan finnas skäl för en dylik anord-

ning, men här kommer upp frågor, som får vägas däremot, såsom förvaltningsapparatusens ansvällning etc.

Herr Lundqvist sade nyss att han, därest anvisningarna skulle missbrukas, skulle vara den förste att förorda skärpta direktiv. Det är möjligt, men jag undrar hur pass lätt det är att göra detta utan en ordentlig översyn av det hela. Enligt gällande bestämmelser skall ju sommartid kunna medges »om och i den mån omständigheterna det tillåta». Jag är inte övertygad om att det är dessa synpunkter, som är de helt vägledande och avgörande. Jag skulle tro att man snarare får se läget så, att om en verkschef skulle anse, att åsyftade omständigheter inte tillåter tillämpande av sommartid, ja då skulle han av sina underlydande komma att stämpas såsom ogin. Man kommer att peka på parallellfall och säga: »Där går det bra men hos oss går det inte alls.» Jag föreställer mig att det inte är så lätt att göra en sådan omprövning.

Det är inte första gången statsrevisorerna påpekar detta förhållande, utan så har skett ett par gånger tidigare. Jag vill i detta sammanhang erinra om att järnvägsstyrelsen i en förklaring den 15 januari 1943 på en liknande framställning uttalade bl. a. följande: »Övertidsarbetet på ifrågavarande avdelning under sommartiden skulle blivit mindre, om hela dess personal även då tjänstgjort full ordinarie tid. Det syns styrelsen icke rimligt, att viss avdelnings tjänstemän, utgörande endast en mindre del av ett kontors hela personal, på grund av rådande extrema undantagsförhållanden i fråga om trafiken skulle vara helt utesluten från en förmån, så länge denna fortfarande kunde få åtnjutas såväl av deras kamrater på kontorets övriga avdelningar som av personalen å övriga tjänsteställen inom styrelsen.» Detta anser jag vara ett klart besked om hur pass lätt det är att tillämpa bestämmelsen »om omständigheterna så medgiva».

Vidare har här framhållits — något som dock inte herr Lundqvist påpekat men som kommit till uttryck i den tidi-

Ang. sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

gare debatten — att den begränsade sommartidstjänstgöringen skulle ha en viss betydelse vid avtalsförhandlingar. Hur pass lätt det då skall vara för en verkschef att fritt och obundet överväga denna fråga, har jag svårt att föreställa mig. Denna begränsade sommartidstjänstgöring betraktas vid vissa tillfällen som en löneförmån, och vid andra tillfällen, då det gäller att avge mer eller mindre platoniska förklaringar, hänvisas till bestämmelsen »om omständigheterna så medgiva».

Jag har sålunda för min del inte kunnat bli övertygad av det resonemang, som utskottsmajoriteten här fört. Utskottets fjärde avdelning var med undantag av dess ordförande, som reserverade sig, enig om ett annat förslag, i vilket revisorernas hemställen på ett annat sätt utformades. Emellertid trädfades inom statsutskottet en kompromiss. Denna kompromiss föreligger nu, och jag är nu inte i det läget, att jag kan ställa något yrkande, utan jag har bara velat begagna tillfället att anföra en del synpunkter, som ligger bakom den blanka reservation som anförts av mig m. fl.

Utöver vad jag här sagt angående möjligheterna att tillämpa begränsad sommartidstjänstgöring, i den mån detta är lägligt, ber jag att få säga ett par ord om den service myndigheterna tillhandahåller allmänheten. Självfallet är att den inte kan bli lika god under de månader då sommartiden tillämpas som under annan tid. Detta har ju på flera sätt framhållits i skrivningarna — jag skall inte upprepa dem i allt för stor utsträckning — men i dessa hänvisas till att sommartiden kungöres i verkslokalerna och angives i telefonkatalogerna. Visserligen har alltså tiderna formellt tillkännagivits, men det är inte säkert att det åtminstone för landsbygdsfolk, som kanske har ärenden in både till en residensstad och en eller annan gång till huvudstaden, går att utträtta mer än ett ärende en och samma dag på grund av den sommartid som nu tillämpas. Detta innebär alltså en försämring.

I den tidigare debatten har också framhållits att vi måste hålla till godo med postens — jag höll på att säga — religiösa söndagar, men jag undrar, om det finns anledning att återropa detta som motiv för att bibehålla den nuvarande sommartjänstgöringstiden — i så fall kan man ju gå synnerligen långt i en sådan argumentering och behöver inte nödvändigtvis stanna vid sommartiden utan kan fortsätta med att tala om kommunikationer och andra ting.

Det som jag anser vara väsentligt, är att rättvisesynpunkterna blir tillgodosedda. Jag är för min del inte alls övertygad om att tjänstemännen själva är så värst eniga om att ha kvar denna sommartidstjänstgöring. Jag skulle tro att de grupper, som inte har förmånen av begränsad sommartidstjänstgöring, ser ganska kritiskt på denna förmån. Jag misstänker att om de, som skall föra dessa gruppers talan, skulle redovisa sin ståndpunkt samvetsgrant och uppriktigt, skulle vittnesbörden inte bli så helt entydiga.

Herr talman! Jag har med detta resonemang velat redovisa de synpunkter, som ligger bakom den blanka reservation, som jag har undertecknat, och jag har, herr talman, i föreliggande läge självfallet icke något yrkande.

I detta anförande instämde herr *Näs-gård* (bf).

Herr LUNDQVIST (h) kort genmäle: Herr talman! När det talar om försämringen av servicen för allmänheten under sommarmånaderna, vill jag säga, att jag tror, herr Pålsson, att allmänheten blir mer lidande av semestrarna under sommaren för tjänstemännen t. ex. på länsstyrelserna än av den avkortade tjänstgöring som slutar klockan tre på dagen. Jag tror att en allmän semester under sommaren vällar större svårigheter.

Vidare är det statskontoret som i sitt utlåtande påpekat att frågan om tjänstgöringstiden under sommar och vinter varit uppe till prövning vid de lönerregleringar, som ägt rum, utan att yrkande

Ang. sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

från något håll framställt om att slopa sommartidstjänstgöringen. Detta har alltså statskontoret framhållit.

Några religiösa motiv för denna anordning har jag inte hört talas om tidigare, och de är också för mig fullkomligt främmande.

När man sedan här talar om att man vill slå vakt om rättvisesynpunkterna, vill jag bara säga att jag har mycket svårt att förstå, att man inte tror att tjänstemännen själva är kapabla att klara den saken. Regelrätta förhandlingar sker ju mellan tjänstemannaorganisationerna och verksledningarna, och skulle det finnas en allmän mening att sommartiden innebär en orättvis förmån, såsom man här sagt, hade den säkerligen förts fram. Jag tror inte att man i varje fall på den punkten behöver från riksdagens sida träda in för att bevaka vissa tjänstemannaintressen; den saken klarar nog tjänstemännen själva.

Allra sist vill jag bara säga, herr talman, att även den av mig underskrivna reservationen förutsätter att en utredning skall göras om hur det verkligen hänger ihop med efterlevnaden av dessa bestämmelser. Jag är naturligtvis glad över att herr Pålsson nu efteråt ägnat denna fråga så stort intresse, att han gått 10, 11 år tillbaka i tiden för att finna ett exempel på att tjänstemän inte utan extra ersättning suttit på sin stol som de borde ha gjort. Men jag är av den uppfattningen att en ändring i det avseendet skett under senare år och att herr Pålssons farhågor därför är ogrundade.

Herr SJÖDAHL (s): Herr talman! Statsrevisorerna, som jag förra året tillhörde, har i sin berättelse redovisat skälen till att man önskar en allsidig utredning av hela spörsmålet. Herr Pålsson har delvis redogjort för dessa skäl, och jag skall bara i allra största korthet försöka sammanfatta vad som ligger bakom revisorernas framställning.

Budgetårets omläggning gör att sommaren blir en mycket bråd tid för ämbetsverken. Dels skall man avsluta räkenskaperna och göra sitt bokslut, och

dels skall man utarbeta petita för nästkommande budgetår. Under sådana omständigheter är det rätt naturligt att just de centrala ämbetsverken, som det här närmast gäller, har åtskilligt att göra under sommarmånaderna. Följden blir förseningar och svårigheter att slutföra arbetet inom rimlig tid; i varje fall lägges ett mycket omfattande merarbete på de under sommaren arbetande tjänstemännen.

Man har ett visst belägg för detta i den anmärkning närmast mot statens järnvägar, som herr Pålsson delvis refererade. I sin berättelse år 1942 nämnde revisorerna, att vid statens järnvägars kontrollkontor hade utbetalats ersättningar för övertidsarbetet under ett år med 112 000 kronor; på en viss avdelning hade sådana ersättningar betalats för arbetet under sommarmånaderna, då reducerad arbetstid tillämpats på kontoret. För att kunna medhinna arbetet hade man måst tillgripa övertid, beroende på den begränsade sommartjänstgöringen. Och detta hade man inte alltid redovisat på sommarmånadernas övertidslista, utan man hade till och med tillåtit sig att upptaga det på höstmånadernas övertidslista. Anledningen uppgavs vara att gottgörelse för nämnda övertidsarbete — som fallit inom den eljest normala arbetstiden — inte kunnat utgå enligt gällande bestämmelser för övertidsersättning. Ja, sådant kan man lockas till att göra. Personalen måste tydligen utnyttjas mera under sommarmånaderna, och eftersom det inte är möjligt att då uttaga övertidsersättningar i full utsträckning, hade man i stället fört en del övertidsersättningar till höstmånaderna. Det är alldeles uppenbart att man har försökt sticka undan den saken.

Naturligtvis är detta inte ensamt anledningen till statsrevisorernas framställning, men jag tror att man litet mera allmänt bör granska, hur kungörelsen om sommartidstjänstgöring användes och därvid alltså hur övertidsersättningarna utgår.

Man talar om de sociala skälen och säger, att tjänstemännen behöver komma ut och lufta på sig för att sedan kunna

Ang. sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

arbeta bättre. Det är ganska länge sedan sommartiden infördes, och därefter har vi fått ordnad semester, som innebär att t. ex. en fyrtioårig kansliskrivare dock får 35 dagars semester. Man borde ju kunna vänta att han på de 35 dagarna rekreerat sig så mycket, att han under den återstående delen av sommaren skulle kunna utföra lika mycket arbete som de ganska många tjänstemännen ute på lokalavdelningarna, som inte har någon begränsad sommartjänstgöring. De många kollektivanställda har ju inte heller under sommaren kortare arbetsvecka än de 48 timmarna.

Dessa rättvisesynpunkter har också godtagits från reservanternas sida. Man bör nog överväga hela denna sak med hänsyn både till det brådskande arbete som ofta finnes att utföra under sommarmånaderna, till de utvidgade semesterperioderna och till att det finns stora personalkategorier inom tjänstemannakretsarna, som inte får komma i åtnjutande av denna sommartid, och att det desslikes inom de kollektivanställdas krets inte finns någon som helst möjlighet att utnyttja en motsvarande förmån.

Revisionen har föreslagit att man i första hand skulle överväga, huruvida det finnes skäl att helt avskaffa denna förkortning av arbetstiden under sommaren. Det är alltså fråga om ett övervägande. Men vidare menar revisionen, att om något sådant avskaffande inte borde göras, skulle man överväga, huruvida inte tiden för sommartjänstgöringen, som för närvarande är tre månader, skulle kunna begränsas, eller om inte inskränkningen av arbetstiden per vecka skulle kunna begränsas till ett lägre antal timmar än nio. Vid utredningen borde också omprövas, huruvida inte — såsom sker i vissa kommunala verk, t. ex. i min egen kommun — minskningen av arbetstiden under viss del av sommaren kunde motsvaras av en något ökad tjänstgöring under annan del av året. Revisorererna understryker också att vid detta övervägande givetvis hänsyn bör tagas till befogade önskemål, som skulle kunna komma fram från personalens sida.

Herr talman! Jag förstår att det förslag till yttrande från statsutskottets sida, som här föreligger, är ett försök att sammanjämka olika meningar. Det är tydligt att några av reservanterna, som har reserverat sig blankt, har velat gå ännu längre, och det finns några reservanter, som inte har velat gå så långt. Men även om det funnits olika uppfattningar inom statsutskottet, har en betydande majoritet efter allt att döma samlat kring att utskottet åtminstone skulle säga vad det här har sagts.

Jag tror med hänsyn till vikten av att denna fråga blir utredd i hela sin vidd, vilket inte uteslutes genom denna statsutskottets skrivning, att kammaren borde kunna ena sig om att bifalla utskottets förslag i denna punkt, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

I herr Sjödahls yttrande instämde herr *Boman* (fp).

Herr **HÄLLGREN** (s): Herr talman! Utöver vad som redan sagts i denna fråga skall jag bara tillägga några ord.

Den normala arbetstiden på ifrågavarande område är ju 42 timmar i veckan, med möjlighet till införande av nio timmar kortare arbetstid i veckan under sommartid, som beräknas till högst tre månader. Det innebär alltså en minskning av arbetstiden till 33 timmar i veckan. Meningen är väl att någon betalning för övertid, som inte överstiger denna minskning av arbetstiden, inte skall utgå. Herr Sjödahl har påpekat att det för några år sedan i något fall påvisades att sådan övertidsersättning hade utbetalats.

Herr Lundqvist, som är huvudreservant i utskottet och reservant i statsrevisionen, lade sitt anförande mycket försiktigt, och det förstär jag. Men utskottet har i allt väsentligt tillstyrkt vad statsrevisorerna har föreslagit. Det anser att förhållandena är sådana, att de bör göras till föremål för en särskild utredning, och då förhållandena i detta avseende inte är likartade inom de olika verken — herr Lundqvist använde ju också uttrycket »om bestämmelserna till-

Ang. sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen.

lämpas som de skall» — skadar det inte att en allmän översyn sker över hur dessa bestämmelser tillämpas och även huruvida bestämmelserna bör gälla i fortsättningen eller ej.

Jag har från många håll hört att man beklagat sig över att ett visst oeffterrettighetstillstånd har rått på detta område; en del anställda har kommit i åtnjutande av denna extra semestertid, medan en del andra inte har gjort det. Vidare vill jag erinra om att vi för ett par veckor sedan här i kammaren behandlade ett förslag med yrkande bl. a. om utredning om minskning av 48-timmarsveckan för kroppsarbetare. Då beslöt denna kammar med 69 röster mot 59, alltså med 10 rösters övervikt — och herr Lundqvist var naturligtvis bland majoriteten — att avslå detta yrkande. Logiken kräver, synes det mig, att man bör inta en sådan ställning i nu föreliggande fall, att man i detta ärende biträder statsutskottets förslag, till vilket jag yrkar bifall.

Herr **ANDERSSON, KARL** (s): Herr talman! Jag har inte deltagit i statsutskottets slutbehandling av detta ärende, men jag hade förut deltagit i fjärde avdelningens arbete därmed. Då ville det övervägande flertalet av avdelningens ledamöter ställa sig bakom revisorernas yttrande. Nu har det emellertid inom utskottet blivit en kompromisslösning, som jag inte haft tillfälle att ta ställning till och som jag inte helt och fullt gillar. Men för att vi ändå skall få någon ordning på detta, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **HESSELBOM** (s): Herr talman! Det vore förvisso mycket att säga om detta komplicerade problem, men jag skall inte ingå på alla de detaljer som bl. a. herr Sjödahl varit inne på. Jag vill endast med hänvisning till vad statskontoret sagt i sitt remissyttrande konstatera, att denna fråga varit föremål för prövning i samband med de löne- och

tjänsteförteckningsrevisioner som nu slutförts, och vid dessa förhandlingar har det ju inte heller framställts några krav på utökning av tjänstgöringstiden vare sig på sommaren eller eljest.

Jag har den uppfattningen, att man mycket väl kan diskutera, huruvida den nuvarande ordningen är riktig eller inte. Jag har alltså inget emot att en sådan utredning, som föreslagits, kommer till stånd, men jag hävdar, att skall det här ske en ändring, måste den ske, sedan förhandlingar har förts med de berörda befattningshavarnas organisationer, och att en sådan ändring helst bör komma till stånd i samband med att man tar ställning till en eventuell framtida tjänsteförtecknings- eller lönerrevision för berörda befattningshavare. Att först förhandla och träffa överenskommelser om lönesättningen och sedan omedelbart ta upp frågan om arbetstiden, anser jag inte vara en rimlig ordning.

Det är dessa synpunkter, herr talman, som ligger bakom den av mig avgivna blanka reservationen, och jag vill med dessa ord ha givit till känna min uppfattning i frågan. Jag har, herr talman, inget yrkande.

Herr **PÅLSSON** (bf): Herr talman! Herr Hesselboms yttrande innebär ju ett belägg för mitt resonemang, att bestämmelsen om att sommartiden skall tillämpas, då omständigheterna så medger, är bara en chimär. Herr Hesselbom gav en direkt hänvisning till att här måste ske förhandlingar med de berörda organisationerna, och då menar jag att det är så mycket större anledning att taga fasta på statsrevisorernas ursprungliga förslag, att här skall ske en utredning av hela spørsmålet.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den av fröken Andersson m. fl. vid punkten angivna reservatio-

Ang. anlitaudet av statens järnvägars resebyråer vid tjänsteresor. nen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 25.

Lades till handlingarna.

Punkten 26.

Ang. anlitaudet av statens järnvägars resebyråer vid tjänsteresor.

I en till riksdagen avlåten skrivelse, nr 59, hade Kungl. Maj:t lämnat en redogörelse för de åtgärder som vidtagits på grund av riksdagens skrivelser den 22 mars, den 2 april, den 26 april och den 29 maj 1952, nr 98, nr 11, nr 150 resp. nr 293, i anledning av, såvitt nu var i fråga, riksdagens år 1951 församlade revisorers berättelse.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått en inom första kammaren av herr *Swärd* väckt motion (I: 230), vari föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t ville upphäva kungörelsen den 30 juni 1952 om anlitaude av statens järnvägars resebyråer vid vissa resor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt,

I. att motionen I: 230 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet under punkten anfört.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade fröken *Andersson* samt herrar *Huss*, *Skoglund* i Doverstorp och *Staxäng* ansett, att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen I: 230, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville upphäva kungörelsen den 30 juni 1952 (nr 523) om anlitaude av statens järnvägars resebyråer vid vissa resor.

På framställning av herr talmannen beslöts att förevarande punkt skulle företagas till avgörande momentvis.

Mom. I.

Fröken *ANDERSSON* (h): Herr talman! Som bekant finns det en kungörelse om att man vid resor i statens ärenden eller då kostnaderna väsentligen bestrids av statsmedel skall anlita statens järnvägars resebyråer. I den föreliggande motionen, till vilken reservationen ansluter sig, yrkas att denna kungörelse skall upphävas. Vi anser nämligen, att denna bestämmelse är ett onödigt ingrepp i den fria företagsamheten. Det är enligt vår mening ganska egendomligt, att statens företag skall behöva skaffa sig fördelar på enskilda företags bekostnad. Det är nämligen klart, att dessa genom en sådan här bestämmelse måste lida avbräck i sin verksamhet. De har dock tidigare väl fyllt kraven på god service, och de gör det fortfarande även när det gäller denna kategori av resande. De större privata byråerna är för resten statens järnvägars egna godkända agenter.

Nu säger utskottet, att den aktuella kungörelsen näppeligen kan sägas innebära något obehörigt ingripande i de privata resebyråernas legitima rörelse. Detta är ju ganska svårt att förstå, ty om man förbjuder denna stora kategori att använda de privata byråerna, måste det ju bli ett avbräck i deras verksamhet. Det är väl närmast ett axiom. Vidare säger utskottet, att resultatet för statens järnvägars vidkommande blivit ett icke obetydligt inkomsttillskott. Ja, detta måste väl innebära, att de privata byråerna har gått miste om denna inkomst, som har ökat statens järnvägars.

Vidare säger utskottet, att det vill till starka skäl för att upphäva kungörelsen. Då kan man fråga sig, vad som i detta sammanhang menas med »starka skäl». Utskottet påstår att det inte i motionen har förebragts några sådana skäl. Vi anser att det är skäl nog, att de privata byråerna skall få konkurrera på jämlik fot med de statliga. Vi tror att detta gagnar verksamheten. Det är ju så — och det var inte länge sedan detta diskuterades i denna kammare — att det inte är alltid som de statliga företagen erbjuder

Ang. anlitaudet av statens järnvägars resebyråer vid tjänsteresor.

så god service, när de har absolut monopol — och inte eljest heller, för resten.

Nu säger utskottet dessutom att statsmyndigheterna redan tidigare till övervägande del har anlitat SJ:s resebyråer. Vi menar att man bör låta dem fortsätta med det och vända sig dit där de får den bästa servicen. Utskottet säger — och det vore intressant att få en motivering för det — att dessa ökade arbetsuppgifter har kunnat klaras utan merkostnad. Jag undrar om man också har kunnat klara dem utan att de andra kunderna har märkt den ökade belastningen på statens järnvägars resebyråer. Det är ju det som saken gäller.

Jag tror alltså att det gagnar det hela, om man får fritt välja resebyrå, och därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr HESSELBOM (s): Herr talman! Jag utgår från att de privata resebyråer, som motionärerna och reservanterna vill slå vakt om, har till sin främsta uppgift att utöva ackvisitionsverksamhet och försöka stimulera reselivet. När det gäller här avhandlade resor, som alltså företas av statstjänstemän, behövs ju ingen stimulans. Det är inget statsintresse att det blir många resor på statens bekostnad utan snarare tvärtom. Jag kan därför inte, herr talman, finna, att om staten för sina egna resor utnyttjar ett av statens serviceorgan, detta innebär att man inkräktar på de enskilda resebyråernas vällovliga arbete att stimulera reseverksamhet och hjälpa enskilda resenärer till rätta.

Jag tror inte att det finns anledning att vidare ingå på vad motionärerna och reservanterna har anfört, utan jag vill sluta med att kort och gott yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken ANDERSSON (h): Jag vill bara helt kort säga, att när man ser det sätt, på vilket SJ reklamerar för ökad reseverksamhet, förefaller det som om SJ förde exakt samma annonskampanj för

ökat reseliv som de privata resebyråerna. Statens järnvägar vill väl spara in den där provisionen, som de ger till de privata resebyråerna, vilket också står i motionen.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande momentet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Mom. II.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa fastigheter i Trollhättan;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till åtgärder för krigsförsörjningen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillsättning av vissa befattningshavare inom socialvården, dels ock i ämnet väckt motion; samt

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens

Ang. rätt till sandtäkt inom allmänt vattenområde m. m.

yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1952 vid dess trettiofemte sammanträde fattade beslut.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. rätt till sandtäkt inom allmänt vattenområde m. m.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde m. m.

Genom en den 8 april 1953 dagtecknad proposition, nr 212, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen

dels jämlikt § 87 regeringsformen att antaga följande förslag till

L a g**om rätt till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde.**

Härigenom förordnas som följer.

Rätten till sand-, grus- och stentäkt inom allmänt vattenområde tillkommer kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1953.

dels ock att godkänna i propositionen förordade grunder för upplåtelse av den rätt, som enligt nyss återgivna lagförslag skulle tillkomma kronan.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Reservation hade anförts av herrar *Ebbe Ohlsson* och *von Seth*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå förevarande proposition.

Herr **OHLSSON, EBBE** (h): Herr talman! Det förefaller, som om man i denna fråga skulle ha skyndat åstad fortare än nöden krävt. Lagförslaget är begränsat till att avse rättighet till sten-, grus- eller sandtäkt inom allmänt vattenområde, men tar visligen ingen ställning till frågan, hur rättsläget beträffande allmänt vattenområde bör mera generellt bedömas. Det är emellertid överraskande att departementschefen ansett frågan vara av så pass brådskande natur, att inga myndigheter eller andra sakkunniga har fått tillfälle att yttra sig över förslaget. Detta är enligt min mening ganska häpnadsväckande. Lagrådet säger klart ifrån att lagstiftningsärendet över huvud synes föreligga i tämligen outrett skick, och rådet hyser betänkligheter mot förslaget, även om det inte vill avstyrka detsamma. Man får väl tolka lagrådets uttalande — fastän detta inte utsäges — som ett tillstyrkande med mycket stor tvekan.

Även utskottsutlåtandet bör ge de kammarledamöter, som inte varit med vid behandlingen av detta ärende, ett intryck av hur betänksam man var inom utskottet och av att det var med en viss självövertvinnelse som man tillstyrkte förslaget. Reservanterna har den uppfattningen att man här har all anledning att skynda något långsammare.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Herr **OHLSSON, WILLIAM** (s): Herr talman! Då denna fråga behandlades i utskottet, förmärktes en viss tveksamhet. Denna grundade sig närmast på det utlåtande som lagrådet har avgivit. Jag citerar: »Ej heller ha, såvitt remissprotokollet utvisar, några myndigheter eller andra sakkunniga erhållit tillfälle att yttra sig över förslaget. Lagstiftningsärendet synes över huvud föreligga i tämligen outrett skick. Under sådana omständigheter erbjuder det svårigheter att bedöma vilka erinringar som kunna framställas mot den föreslagna lagregeln, och lagrådet kan ur denna synpunkt icke undgå att hysa betänkligheter mot förslaget.»

Ang. rätt till sandtäkt inom allmänt vattenområde m. m.

Precis samma betänkligheter hyste utskottets ledamöter, då de behandlade ärendet. Där anfördes en del fall ur levande livet, och jag tar mig, herr talman, friheten att dra ett exempel från kusten invid Simrishamn. Där finns en strandägare som under många år brutit icke ringa mängder grus, sand och strandmal, som det heter, vilket användes till olika ändamål. Detta har han inte forslat i land på mekanisk väg, utan stormar och strömningar i havet har fört gruset i land.

Detta lagförslag avser naturligtvis närmast att kontrollera sådan grushämtning som sker genom sandsugning från allmänt vattenområde. Det kan dock ifrågasättas, om inte lagen, ifall den tillämpas i full utsträckning, även kommer att avse sådana grustagare som den nu nämnde. Enligt min uppfattning hämtas det grus, som förs i land av stormar och strömmar, från allmänt vattenområde.

Jag är övertygad om att denna lag kan kollidera med hävdvunna rättsuppfattningar. Utskottet har emellertid på ett markant sätt tillkännagivit vissa betänkligheter, som i stort sett sammanfaller med vad jag här har uttalat. Jag vill dock, fastän med tvekan, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OSVALD (fp): Herr talman! Det är riktigt, som de båda föregående talarna har sagt, att utskottet var tveksamt beträffande den fråga som tagits upp i denna proposition. Då utskottet ändå stannat för att yrka bifall till propositionen, var anledningen framför allt den att det nu har förekommit ett aktuellt fall, där det har visat sig önskvärt med en reglering av rättsförhållandena. Men såsom utskottet har framhållit, är detta ett område, där frågan om rättighet och rätt icke är tillräckligt utredd och där det finns ett stort behov av ett klagörande.

Reservanterna säger i sitt förslag till utskottsutlåtande: »Utskottet vill även framhålla, att det föreslagna stadgandet kan leda till men för rättigheter som är knutna till enskilda vattenområden.» Då

skulle jag vilja säga — och det sade man sig också inom utskottet — att även enskilt utnyttjande av sand på allmänt vattenområde kan leda till samma resultat som reservanterna här pekar på. Det är av den anledningen som utskottet har kunnat ge sin anslutning till bl. a. det yttrande som departementschefen gör, att det av flera orsaker ej kan vara rimligt att naturtillgångar, belägna på områden som är undandragna enskild äganderätt, skall kunna i betydande omfattning tillgodogöras av enskilda. Här är det, menar vi, ett område, där det behövs en utredning men där man under nu rådande förhållanden dock har ansett sig böra ge sin anslutning till propositionen.

Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på vad utskottet anför, nämligen att ett lagfästande av här föreliggande förslag icke bör få inverka prejudicerande vid ett framtida ställningstagande till den allmänna frågan om rätten till nyttigheter inom här avsedda vattenområden. Detta är, såsom det framhålls på flera olika håll, en utomordentligt viktig fråga. Här beröres enskild rätt och det allmännas rätt, och frågan påverkas av faktorer av geologisk, hydrografisk och biologisk art. Det är ett mycket stort och vidsträckt frågekomplex, och man hade väl kunnat vänta att en så pass viktig fråga hade blivit ordentligt utredd, innan den framlagts i en kungl. proposition som inte omfattar mer än nio sidor. Det finns ett stort behov av en utredning på detta område, men med hänsyn till det nu föreliggande fallet har vi dock inom utskottet menat, att det vore riktigt att i enlighet med vad lagrådet gjort tillstyrka bifall till propositionen.

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OHLSSON, EBBE (h): Jag vill bara kort och gott säga, att efter att ha hört utskottsmajoritetens ärade talesmän, är jag ännu mera övertygad om att utskottet bort i denna fråga intaga en annan ståndpunkt än som skett.

Ang. rätt till sandtäkt inom allmänt vattenområde m. m.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställda godkännanden vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av det återstående ärendet på föredragningslistan, konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 196, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till en överenskommelse angående tyska utlandsskulder; samt

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Finland undertecknad överenskommelse rörande tillägg till konventionen den 29 januari 1926 angående fredligt avgörande av tvister;

statsutskottets utlåtanden:

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar vid universitetet i Lund jämte i ämnet väckta motioner;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1953/54 till bi-

drag till anordnande av skolmåltider m. m.;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av gymnasierna vid de högre allmänna läroverken m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående depåverksamheten till stöd för blinda hantverkare jämte i ämnet väckta motioner;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1953/54;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt inrikes lufttrafik;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tjänster vid kommunikationsverken;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörligt tillägg under år 1953 på tjänste- och familjepensioner för statstjänstemän m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom; samt

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till C. A. V. Hagström m. fl.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 42, i anledning av väckta motioner om ökad rättvisa i skatteavvägningen mellan olika folkgrupper, m. m.;

nr 43, i anledning av väckt motion om tillsättande av särskild tjänsteman i provningsnämnderna med uppgift att tillvarataga de skattskyldigas intressen;

nr 44, i anledning av väckta motioner om visst tillägg till anvisningarna till 3 § kommunalskattelagen;

nr 46, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i förordningen om skatt å elektrisk kraft; samt

nr 52, i anledning av väckt motion om anordnande av konsultativ folkomröstning rörande motbokssystemets bibehållande eller avskaffande;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 16, angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning;

nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 6 juni 1952 (nr 375) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, dels ock väckta motioner angående riktlinjerna för den ekonomiska politiken;

nr 18, i anledning av dels väckta motioner om rätt för sparbankerna att bedriva priemiesparrörelse, dels ock väckt motion om åtgärder för främjande av det enskilda personliga sparandet; samt

nr 19, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 4 §§ lagen den 10 maj 1901 (nr 26 s. 1) om inteckning i fartyg, m. m.; samt

nr 36, i anledning av väckta motioner angående viss lagstiftning rörande pensionsstiftelser;

andra lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckt motion om vidgad användning av epidemivårdsanstalter och truppförbands sjukhus; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 26, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hem-

ställen rörande anslag till statens hingstdepåer och stuteri jämte i ämnet väckt motion; samt

nr 27, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilda stödåtgärder för hästaveln m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit för örlogsvarvens marinverkstäder;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av statens bränslekommission;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna;

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes;

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplacering för viss biträdes- och hålkortspersonal;

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning av vissa arvoden m. m.; samt

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376), m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren nu, kl. 12.12 på dagen, att ajournera sina förhandlingar till kl. 1.30 eftermiddagen, då vissa ytterligare utskottsbetänkanden väntades inkomma till bordläggning.

Då förhandlingarna återupptogs kl. 1.30 eftermiddagen, anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets betänkande och utlåtande:

nr 17, med förslag till skrivelser i författningsfrågor; samt

nr 18, i anledning av väckta motioner om viss ändring i bestämmelserna rörande val till riksdagens första kammare;

sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket, m m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa anslag

till polisväsendet för budgetåret 1953/54 m. m. jämte i ämnet väckta motioner; ävensom

jordbruksutskottets utlåtande nr 25, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna för budgetåret 1953/54 m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 1.32 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 12 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 5, 6 och 8 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade läkarintyg får undertecknad vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet t. o. m. den 23 innevarande månad.

Sjuntorp den 9 maj 1953.

Otto Niklasson.

Att riksdagsmannen *Otto Severin Niklasson* på grund av hjärtsjukdom icke bör deltaga i riksdagsarbetet under tiden $\frac{8}{5}$ 1953 t. o. m. $\frac{23}{5}$ 1953 intygas härmed.

Vänersborg den 8 maj 1953.

Albert Grönberg.

Lasarettsläkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 181, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., dels ock en i ämnet väckt motion;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet;

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete;

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., såvitt propositionen hänvisats till behandling av lagutskott;

nr 216, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 kap. lagen den 28 maj

1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.;

nr 217, i anledning av väckta motioner dels om en utredning angående vissa frågor rörande brandväsendet, dels ock om viss ändring i brandlagen; samt

nr 218, i anledning av väckta motioner dels om viss ändring av 15 § jaktstadgan, dels ock om viss översyn av jaktlagstiftningen.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anstånd i visst fall med beslut angående landstingsområdes indelning i valkretsar m. m.; och

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen, m. m.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 219, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillsättning av vissa befattningshavare inom socialvården; och

nr 220, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1952 vid dess trettiofemte sammanträde fattade beslut.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 221, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1953/54 till riksarkivet jämte i ämnet väckt motion;

nr 222, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till Ericastiftelsen m. m.;

nr 223, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till föreningen Röingegården u. p. a. för vissa ombygg-

nadsarbeten m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till statens sjuksköterskeskolor;

nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 m. m.;

nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 till vissa i arbetslöshetsbekämpande syfte anordnade arbeten m. m.;

nr 227, i anledning av riksdagens år 1952 församlade revisorerers berättelse angående verkställd granskning av statsverket m. m.;

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa fastigheter i Trollhättan;

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till pensionskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.; och

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till åtgärder för krigsförsörjningen.

Föredrogos och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtanden nr 4 och 5, konstitutionsutskottets betänkande nr 17 och utlåtande nr 18, statsutskottets utlåtanden nr 107—119, sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtanden nr 11 och 12, bevillningsutskottets betänkanden nr 41—44, 46 och 52, bankoutskottets utlåtanden nr 16—19, första lagutskottets utlåtanden nr 35 och 36, andra lagutskottets utlåtande nr 30 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 25—27.

På framställning av herr talmannen
beslöts att konstitutionsutskottets betän-
kande nr 17 och utlåtande nr 18 skulle
uppföras sist bland två gånger bordlag-
da ärenden på föredragningslistan för
morgondagens sammanträde.

Justerades protokollsutdrag för denna
dag, varefter kammarens sammanträde
avslutades kl. 4.05 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.
